

INNE TRIANON. NARRACJE, PAMIĘĆ, KONTEKSTY

konferencja naukowa z okazji 100-lecia podpisania Traktatu w Trianon

Poznań, 8–9 października 2020 r.

konferencja realizowana w systemie online

ABSTRAKTY

DR HAB. GRZEBORZ BUBAK

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Językoznawstwa i Przekładoznawstwa, Kraków

Traktat z Trianon i jego późniejsze konsekwencje w węgierskim filmie fabularnym

Motyw historii niemal od samego początku był obecny w kinie węgierskim, to oczywiście efekt nagromadzenia dramatycznych wydarzeń, które dotyczyły kolejne pokolenia Węgrów. Filmowcy sięgali po elementy z przeszłości, kiedy tylko nadarzała się ku temu okazja. Czasami był to powrót do bolesnych doświadczeń, rozliczenie z trudnymi wspomnieniami, innym razem opowiedzenie historii, której wcześniej z przyczyn politycznych nie można było przedstawić publiczności. Wreszcie zdarzało się wykorzystanie pewnej koniunktury np. z okazji okrągłej rocznicy danego wydarzenia. Swoje miejsce w kinie węgierskim po latach znalazła rewolucja 1956 roku wymazana przez Kádára z pamięci zbiorowej, lata stalinowskiego terroru, drażliwa kwestia żydowska, a ostatnio losy węgierskich jeńców powracających z ZSRR. Czy tak samo jest w przypadku problematyki związanej z traumatycznymi dla Węgrów postanowieniami traktatu z Trianon z 1920 roku, który jest postrzegany jako jedna z najboleśniejszych dat w historii Węgier? Tragiczne doświadczenie przekazywane z pokolenia na pokolenie ani poczucie krzywdy nie zanika. Niniejszy tekst będzie próbą odpowiedzi, czy w filmach węgierskich można odnaleźć elementy związane z Trianon i jego konsekwencjami dla państwa węgierskiego.

DR ARTUR JACH-CHRZĄSZCZ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Status prawny potrianońskich węgierskich mniejszości narodowych jako determinant działalności wybranych partii politycznych sprawujących władzę na Węgrzech po 1989 roku

Wystąpienie będzie miało na celu przedstawienie motywu Trianon występującego w retoryce czy też programach politycznych wybranych partii politycznych na Węgrzech, które w okresie po transformacji ustrojowej miały istotny wpływ na kształtowanie polityki państwa. Ku wprowadzeniu w krótszej części pracy zostanie przedstawiona geneza problematyki i jej późniejsze odwołania do 1989 roku, aby następnie poddać analizie sposób podejścia do omawianej problematyki najważniejszych partii politycznych na Węgrzech po transformacji ustrojowej. Jednym z ważniejszych elementów ówczesnej polityki zagranicznej była konieczność wypracowania umów o dobrym sąsiedztwie z poszczególnymi państwami graniczącymi z Węgrami. Największe trudności dyplomatyczne powstawały w trakcie negocjacji z państwami, które były licznie zamieszkiwane przez węgierską diasporę. Jak pokaże przeprowadzona w trakcie wystąpienia analiza, następstwa związane z postanowieniami zawartymi 4 czerwca 1920 roku w płacu Grand Trianon, nadal mają istotny wpływ na sposób prowadzenia w ostatnich trzydziestu latach polityki zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej przez kolejne ośrodki decyzyjne w Budapeszcie.

DR DOMINIK HÉJJ

Instytut Europy Środkowej, Lublin

100 lat niesprawiedliwości, samotności i żalu – Trianon w dyskursie prasowym w latach 2010–2020

Setna rocznica Traktatu pokojowego czy też „dyktatu pokojowego”, jak mówi się na Węgrzech o Trianon jest dobrym momentem do przedstawienia sposobu występowania Trianon w dyskursie prasowym na Węgrzech. Badam go od blisko dekady, rozpoczynając pierwsze badania jeszcze na studiach magisterskich.

W swoim wykładzie otwartym chciałbym przedstawić dynamikę dyskursu wokół Trianon przy okazji kolejnych rocznic Trianon: 90. (rok 2010), 95. (rok 2015), 99. (rok 2019) i setnej (rok 2020). Wskazać na dominujące wątki występujące w tej debacie, kiedy mowa o węgierskim poczuciu osamotnienia, niesprawiedliwości, a także wzrastającym na znaczeniu komponencie resentymentu za dawną rzeczywistością.

Holokaust czy Trianon – które wydarzenie jest dla historii Węgier tragiczniejsze? Czy premier Węgier powinien być wdzięczny Trianon za monoetniczność Węgier, która zastąpiła państwo multikulturowe? Jak Węgrzy widzą swoje miejsce w Europie i dlaczego uważają, że bliscy byli wyginięcia pośród morza Słowian, które ich otacza? Jak resentyment Trianon wpływa na bieżącą politykę?

To tylko niektóre wątki, które wyszczególnić można z prasowego dyskursu, a o których chciałbym opowiedzieć w swoim wystąpieniu.

DR EVA IRMANOVÁ

Instytut Historii Akademii Nauk Republiki Czeskiej, Praga
(*Historický ústav Akademie věd České republiky, Praha*)

Węgry i traktat pokojowy w Trianon (100 lat od podpisania)
(*Maďarsko a trianonská mírová smlouva (100 let od jejího podepsání)*)

Ponad dwa miesiące po podpisaniu rozejmu z Niemcami, w dniu 18 stycznia 1919 roku, rozpoczęła się konferencja pokojowa, która miała nie tylko zakończyć wielką wojnę, ale również zapobiec powtórzeniu się konfliktu w podobnej skali. Na konferencję nie zaproszono Węgier, jako państwa pokonanego, a ich możliwości pertraktacyjne dodatkowo pogłębił brak organu, który zajmowałby się wyłącznie problemem granic Węgier i innymi kwestiami związanymi z tym państwem. Jednocześnie stosunkowo długo trwające zawieszenie broni oznaczało dalsze przedłużanie sytuacji, która nastąpiła wskutek zastosowania rozwiązania siłowego i użycia środków militarnych.

Na konferencji Czechosłowacja, Rumunia i Jugosławia przedstawiły Węgom swoje żądania. Kwestia granic Węgier po raz pierwszy pojawiła się na konferencji 31 stycznia w związku z rumuńsko-jugosłowiańską debatą na temat Banatu. Minister spraw zagranicznych Czechosłowacji, Edvard Beneš, w dniu 5 lutego przedstawił Radzie Najwyższej postulaty czechosłowackie, które były w kolejnych pisemnych memorandumach rozszerzane. Proponowane granice dopuszczały możliwość powstania kilku enklaw ludności węgierskiej w Czechosłowacji. Najważniejszymi argumentami przemawiającymi za proponowanymi granicami były względy ekonomiczno-polityczne i strategiczne. Po zaprezentowaniu Radzie Najwyższej roszczeń terytorialnych wobec Węgier omawiano je w poszczególnych komisjach, w których następowały modyfikacje postulatów Wilsona. Rada Najwyższa ostatecznie ustaliła granice między Węgrami, Czechosłowacją i Rumunią w dniu 13 czerwca 1919 roku.

W styczniu 1920 r. do Paryża przybyła delegacja węgierska, aby wysłuchać warunków traktatu pokojowego; przemówienie broniące węgierskich żądań wygłosił Albert Apponyi. Podstawową ideą jego wystąpienia było pełne zachowanie integralności terytorialnej Węgier, co węgierską pozycję negocjacyjną z góry skazało na porażkę. Podejście to stało się prekursorem późniejszej polityki rewizjonizmu terytorialnego, stanowiącego priorytet wszystkich węgierskich rządów w okresie międzywojennym.

Faktyczny rozpad Austro-Węgier nastąpił i tak samoczynnie i lawinowo jesienią 1918 r. przez połączenie kilku czynów gdzie obok klęski wojennej, gdzie kwestia narodowa w wieloetnicznym państwie odegrała istotną rolę. Formalnie dualistyczna monarchia została „pogrzebana” przez traktat pokojowy w Trianon, podpisany 4 czerwca 1920. Zawierały go Węgry, jako jedno z dwóch państw sukcesyjnych upadłego imperium z państwami Ententy: Stanami Zjednoczonymi (które go nigdy nie ratyfikowały), Wielką Brytanią, Francją, Włochami, Japonią, Rumunią, Królestwem SHS (późniejszą Jugosławią), Czechosłowacją i Polską (która również nigdy go nie ratyfikowała). Naszym obiektem zainteresowania będzie jednak nie geneza rozpadu imperium Habsburgów i przebieg negocjacji z Madziarami, ale miejsce w tej skomplikowanej układance Rusi Zakarpackiej która przypadła też wskutek splotu okoliczności Czechosłowacji.

O przyłączeniu tego niewielkiego kraju do nadwettawskiej Republiki zdecydowały następujące czynniki – wyłączając, jako oczywistą, klęskę dualistycznych Austro-Węgier;

- rozmowy lidera akcji niepodległościowej Czechów i Słowaków – Tomasz G. Masaryka z przedstawicielami emigracji karpatoruskiej w USA i specyficzny plebiscyt w Scranton;
- wola większej części lokalnych niewęgierskich elit, które początkowo widziały miejsce Rusi czy to w odrodzonej, zdemokratyzowanej Rosji lub raczej – widząc triumf bolszewików w ukraińskiej państwowości; część widział nawet przyszłość kraju w ramach autonomii w zdemokratyzowanych Węgrzech;
- działania czechosłowackiej dyplomacji na konferencji pokojowej w Paryżu i dyskutowanie udziału legionistów w walce z Czerwoną Rosją;
- bolszewicki epizod na Węgrzech w postaci Węgierskiej Republiki Rad, budzący niepokój Ententy i porażka militarna tego epizodu madziarskiej historii.

Dla Czechosłowacji posiadanie Rusi zwanej tam, nawet logicznie, Podkarpacką, posiadało strategiczne znaczenie i stało się elementem racji stanu. Stanowiła ona łącznik terytorialny z sojuszniczą Rumunią, w ramach tworzonego antywęgierskiego bloku – zwanego potem Małą Entantą. Oddzielała też dwa nieprzyjazne Republice państwa: Węgry i Polskę.

Objęjąc władztwo nad terytorium nigdy wcześniej nie związanego politycznie z czeską państwowością, wypadało zapłacić choćby werbalną cenę. Stała się nią obietnica autonomii da Rusi, szczęśliwie bez sprecyzowania czasu i detali. Wspominał o niej traktat z Trianon oraz konstytucja Republiki. W toku walk z Węgierską Republiką Rad, dowodzący tam francuski gen. Edmund Hennoque, w ogłoszonym przez siebie Statucie Generalnym także obiecywał specjalny status administracyjny i ciało rządzące zwane Dyrektorią. W przyszłości gospodarzem miał być tutaj Soim. Praga oddalała w nieskończoność ten moment i długo toczyły się jałowe dyskusje co do owej autonomii. Faktycznie Praga forsowała w tym zacofanym kraju centralizm. Jedynym poważnym śladem niby specjalnego statusu Rusi w ČSR była funkcja gubernatora. Jako pierwszy objął ją przybysz zza Oceanu, lider emigracji karpatoruskiej – Grigorij Żatkowicz, który przewodniczył krótko istniejącej tzw. Dyrektorii (do kwietnia 1920 r.) – namiastki lokalnego rządu. Praga jednak nie miał długofalowego pomysłu na Ruś.

1 grudnia 1918 roku w Gyulafehérvár delegaci na Zgromadzenie Narodowe Rumunów z Siedmiogrodu, Banatu i Węgier ogłosili zjednoczenie tych obszarów z Królestwem Rumunii. O losach wschodnich obszarów historycznych Węgier zdecydowało 1228 delegatów. Część z nich obstawała przy bezdyskusyjnym całkowitym

przyłączeniu, inni natomiast skłonni byli uwzględnić przy podziale ziemi bardziej demokratyczne standardy. Żeby uwzględnić postulaty tych ostatnich, stworzono dokument, w którym obiecano szeroki zakres praw dla wszystkich narodowości zamieszkujących obszar dawnych Węgier. Prawa te nigdy jednak nie zostały w pełni zrealizowane. Mniejszość węgierską w kolejnych latach czekały liczne prześladowania, a polityka państwa miała doprowadzić do jak największej rumunizacji tych obszarów. Natomiast Węgrzy włożyli przez kolejne dziesięciolecia wiele wysiłku w utrzymanie własnej kultury i języka, a dążenie do autonomii jest w Siedmiogrodzie żywe do dnia dzisiejszego. Przykładem tego jest złożona do Komisji Europejskiej inicjatywa działająca w Siedmiogrodzie Seklerskiej Rady Narodowej, pt. Polityka spójności w regionie na rzecz równości i zachowania kultury regionu. Inicjatywę zarejestrowano w maju 2019 roku i od tego czasu zbierane będą deklaracje poparcia. Ze względu na epidemię koronawirusa czas na zbieranie podpisów pod inicjatywą został wydłużony i zgodnie z ostatnimi ustaleniami minie 7 listopada 2020 r.

DR HAB. TADEUSZ KOPYŚ

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Europeistyki

***Ocena traktatu triańskiego przez intelektualne i polityczne środowiska Węgier
z perspektywy stulecia podpisania traktatu***

Gyulla Illyés – jedna z najważniejszych osobistości węgierskiej literatury XX wieku, lider „pisarzy ludowych” także zabierał głos w sprawie ludności węgierskiej w krajach sąsiednich. Bardziej stawał w obronie mniejszości narodowej niż upominał się o zwrot oderwanych w 1920 roku terytoriów. Inny wielki myśliciel węgierski, prawnik, politolog i minister w rewolucyjnym rządzie Imre Nagya w 1956 r. István Bibó ostrzegał, że pozostawienie nieuleczonych ran i krzywd wynikających z Trianon może nadwyrężyć szacunek dla zasad demokracji w społeczeństwie węgierskim. Bibó twierdził, że należy Węgom stworzyć nowy, alternatywny obraz postrzegania historii a nie tylko ten oparty na całkowitej negacji traktatu.¹ Był przekonany, że konieczne jest oddzielenie sprawy niesprawiedliwości traktatu pokojowego i kwestii węgierskiej demokracji.

Z badań naukowych przeprowadzonych po 1989 roku przez grupę młodych naukowców powołaną przez Węgierską Akademię Nauk, wynika że 85% Węgrów uważa traktat triański za największą tragedię narodową w kraju. Aż 77% respondentów stwierdziło, że kraj nigdy tak naprawdę nie podźwignął się z kolan po 1920 roku. Pomimo tego w społeczeństwie węgierskim istnieje bardzo silny związek emocjonalny z tragicznym traktatem, połączony z zaskakująco małą wiedzą na jego temat.

DR SRĐAN MIĆIĆ

Instytut Najnowszej Historii Serbii, Belgrad
(*Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd*)

Image of Hungarians in the Review "Narodna odbrana"

The aim of this work is to analyze image of Hungarians in the Review "Narodna odbrana" ("People's Defense"), which was published by the organization of the same name. Organization was founded in 1908 as a reaction of Serbian nation to the Austro-Hungarian Annexation of Bosnia and Herzegovina. Organization was revived in 1926, this time in significantly changed circumstances. Before the First World War Narodna odbrana was focused on defense of national identity and unity, while after 1926 its main task was to work on cultural unification of Yugoslav nation and cultural rapprochement between all South Slavs – Bulgarians included. The aim of this work is to analyze how organization did perceive Hungarians – not only foreign policy of their country in the wake of Italian's plans for the Balkans and Danubian Europe, but also their minority in northern part of Yugoslav state.

¹ István Bibó, Az európai egyensúlyról és békéről [w:] Bibó: Válogatott tanulmányok. Tom I, 1935–1944, Budapest, 1986, s. 507.

DR HAB. IBOLYA MURBER

Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt
(*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest*)

Przemiany postimperialne na Węgrzech Zachodnich 1918–1922
(*A posztimperiális átmenet Nyugat-Magyarországon 1918–1922*)

Upadek Monarchii Austro-Węgierskiej i reorganizacja terenów Kotliny Karpat odmieniły geopolityczny kształt terenów pogranicza Austro-Węgierskiego. Drastyczne niedobory zaopatrzenia w ostatnich dwóch latach I wojny światowej radykalnie osłabiły lojalność mieszkańców względem państwa. Po 1918 roku jeszcze przez wiele lat konstytuowała się linia graniczna między nowo powstałymi państwami Europy Środkowo-Wschodniej, w tym także granica austriacko-węgierska. Ta trwająca długo niepewność terytorialna pogłębiła kryzys lojalności wśród mieszkańców. Kluczowe pytanie brzmiało, któremu państwu mam być wierny?

Na mocy Traktatu w Saint Germain (1919) i Traktatu w Trianon (1920) sporne terytoria przypadły Austrii, chociaż na oficjalne przejęcie Burgenlandu trzeba było czekać ponad rok. Austria nie zajęła tego terenu, nie doszło tam do większych potyczek wojskowych, chociaż pojedyncze węgierskie jednostki paramilitarne były aktywne. Na mocy umowy weneckiej w październiku 1921 roku, udało się osiągnąć kompromis. Austria dostała Burgenland wraz z większością ludności niemieckojęzycznej, a Węgry, zgodnie z wynikami referendum, zatrzymały największe miasto, Sopron/Ödenburg, z liczną społecznością niemieckojęzyczną.

MGR ADRIENN NAGY

Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt
(*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest*)

Życie codzienne w cieniu przemytu na obszarze zachodnich Węgier
(*A nyugat-magyarországi lakosság mindennapjai a csempészet árnyékában*)

W referacie opisane zostaną działania podejmowane przez ludność zamieszkującą pogranicze austriacko-węgierskie. Ukazane zostanie w jaki sposób rozwijana przez dziesięciolecia interregionalna gospodarka została podporządkowana procesowi politycznego i administracyjnego odgraniczenia Austrii i Węgier oraz w jaki sposób dwa państwa, które przegrały wojnę, a wcześniej funkcjonowały razem w ramach Monarchii Austro-Węgierskiej były zdolne do uregulowania naturalnego dla mieszkańców transgranicznego sposobu funkcjonowania społecznego i gospodarczego. Zarysowany zostanie mechanizm rozbudowywanego od 1916 roku przemytu i związane z tym strategie społeczne.

PROF. UW DR HAB. ZOLTÁN NÉMETH

Uniwersytet Warszawski, Katedra Hungarystyki

Status literatury węgierskiej powstałej poza granicami kraju
(*A határon túli magyar irodalmak státusza*)

W następstwie Traktatu w Trianon, po okresie 1918/20 literatura węgierska uległa rozproszeniu. Literatura węgierska autorów tworzących w krajach sąsiadujących (Rumunia, Czechosłowacja, Jugosławia) nazywana była odpowiednio do danego obszaru (np. węgierska literatura Słowenii, węgierska literatura Słowacji, węgierska literatura Siedmiogrodu, węgierska literatura Rumunii itp.). Równolegle do tego wykształciła się świadomość specyfiki poszczególnych literatur. Wszystko to wpłynęło na status węgierskiej literatury powstałej poza granicami kraju wobec całej literatury węgierskiej. Węgierska literatura pisana poza granicami kraju podchodzi do wielu kwestii inaczej niż literatura krajowa. Przyczyniło się to do powstania różnych rozwiązań teoretycznych i praktycznych. W referacie przedstawię nie tylko różne schematy literackie, ale też dokonam próby kategoryzacji wybranych zjawisk.

PROF. UAM DR HAB. JĘDRZEJ PASZKIEWICZ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historii

Węgry w aktywności chorwackiego ruchu ustaszki w latach trzydziestych XX wieku

Celem referatu jest przedstawienie prób konfigurowania aktywności polityczno-militarnej ruchu ustaszki z rewizjonistycznymi interesami Węgier wobec państwa jugosłowiańskiego. Na podstawie źródeł jugosłowiańskich (wywiad wojskowy) i chorwackich zostanie przedstawiona charakterystyka poglądów oraz działań poszczególnych osób, związanych z organizacją ustaszowską. Przedstawione będą cele i konsekwencje (organizacyjne, międzynarodowe) tworzenia na terytorium Węgier obozów szkoleniowych z głównym ośrodkiem w przygranicznej miejscowości Janka puszt (Jankovac; 1931–1934).

Z punktu widzenia polityki węgierskiej, państwo jugosłowiańskie było przeszkodą w działaniach ku odzyskaniu ziem straconych w następstwie przegranej Wielkiej Wojny (1914–1918) i postanowień traktatu pokojowego z Trianon (4 VI 1920). Poszczególne środowiska z establishmentu politycznego i wywiadu akcentowały potrzebę wspierania sabotażowej oraz terrorystycznej działalności antyjugosłowiańskiej. Choć dla separatystów chorwackich Węgry były naturalnym ośrodkiem wsparcia politycznego i militarnego, ostatecznie zyskało ono jednak ograniczony charakter. Z jednej strony, wśród środowisk węgierskich przeważała opinia o konieczności spokojnego rozwijania relacji z Jugosławią, zwłaszcza w obliczu sporów terytorialnych, które angażowały uwagę Węgier w relacjach z Czechosłowacją i Rumunią. Z drugiej strony, brak konkretnego wsparcia dla chorwackiego separatyzmu ze strony węgierskiej przyczynił się do tego, że ruch Ante Pavelicia znalazł się pod niemal całkowitą kontrolą Włoch.

DR KINGA PIOTROWIAK-JUNKIERT

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Neofilologii

Kwestia żydowska na Węgrzech po Trianon. Debata i literatura

Traktat w Trianon splótł się z trwającą od kilku dekad debatą dotyczącą mniejszości żydowskiej na Węgrzech. Wystąpienie prezentuje konsekwencje ustaleń administracyjnych i geopolitycznych na losy „kwestii żydowskiej” nad Dunajem. Punktem wyjścia będzie analiza wypowiedzi publicznych, i dyskusji na łamach prasy węgierskiej w latach '20. Ostatnią część wystąpienia poświęcę omówieniu wpływu tej sytuacji geopolitycznej na strategię „odzyskiwania węgierskości” podczas rządów Miklósa Horthyego.

DR GERGELY ROMSICS

Węgierska Akademia Nauk, Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt
(*Magyar Tudományos Akadémia, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest*)

Hungarian Foreign Policy Thinking in the Shadow of the Treaty of Trianon, 1919–1921

Post-Trianon Hungarian foreign policy discourse was characterized by the centrality of the question of territorial revision and the partial reconstitution of the old Kingdom of Hungary. At the same time, research has often overlooked the "pre-canonical" 1919–1921, when there existed a genuine plurality in approaches that could evolve due to the relatively weak and heterogeneous governments that came before the decade-long premiership of Count István Bethlen (1921–1931). This paper surveys the various currents of foreign policy thinking in the country during the pre-consolidation phase of the Horthy-era, and identifies four large currents. Idealists promoted revisionism through the League of Nations and within the framework of a future peaceful collective security system. Associated with increasingly marginal parties of the Left, the strength of Social Democratic and Catholic trade unions did lend them a measure of influence, at least for a time. Moderate liberals or "Grotians" also considered the League of Nations the most promising avenue for revision, but remained wary about the remainders of power politics that could obstruct progress towards a just and peaceful Europe. Pre-war pacifists converged in the Society for Foreign Policy, which enjoyed a short-lived prominence in 1920–21, but eventually failed to shape mainstream discourse in their image. Realists made up

the two major groups of the foreign policy elite: trained diplomats of the Dualist states and older politicians tended to promote a reintegration of Hungary into Europe so that it could build a coalition of supportive great powers – notably Germany and the United Kingdom - to achieve the revision of the peace terms. The ultrarealists, former officers and White revolutionaries, also looked to Germany, but not to its Weimar government: building plans for a counterhegemonic rebellion that would upset the prevailing balance of power, they believed that only a radical path of militarism held out the promise of reversing the terms of the peace. In 1921–23, this plurality was severely curtailed by Prime Minister Bethlen: he made the leftist alternative largely irrelevant politically, co-opted moderate liberals to back his programme of co-operative Realpolitik and partly marginalized, partly integrated the far right militarists, as well. Interestingly, while Bethlen was very successful tactically, ultimately, his foreign policy failed to produce long-term dividends for the cause of revisionism.

MGR ANDRZEJ SADECKI

Uniwersytet Karola, Praga
(Univerzita Karlova, Praha)

***Niepogodzeni. Organizacje rewizjonistyczne i ich rola w węgierskiej polityce pamięci
sto lat po traktacie z Trianon***

Choć minęło już sto lat od podpisania traktatu z Trianon, narracje rewizjonistyczne, postulujące przywrócenie granic „Wielkich Węgier”, są wciąż obecne w węgierskim dyskursie publicznym. Propagowane są przez szereg organizacji (m.in. Trianon Társaság, Magyarok Világszövetsége), które za zadanie stawiają sobie utrwalanie pamięci o niesprawiedliwości i krzywdzie, związanej z utratą terytoriów należących do Węgier w przeszłości. Pod względem liczby członków i obecności w przestrzeni publicznej organizacje te należy uznać za stosunkowo marginalne, jednak są one istotnym zapleczem partii skrajnie prawicowych (dawniej Jobbik, obecnie Mi Hazánk), a niekiedy ich działania przenikają do głównego nurtu polityki.

Referat opiera się na badaniach prowadzonych w przededniu stulecia traktatu z Trianon (I połowa 2020 r.), obejmujących obserwację uczestniczącą kilkunastu wydarzeń organizowanych przez organizacje rewizjonistyczne i analizę publicznych materiałów dostępnych w formie materialnej lub elektronicznej (m.in. broszur czy nagrań video). Celem referatu jest ukazanie zarówno sposobu i form działania tych organizacji, jak i scharakteryzowanie treści przez nie propagowanych. W referacie podjęta zostanie także próba odpowiedzi na pytanie o potencjał ruchu rewizjonistycznego i perspektywy jego dalszego funkcjonowania po zakończeniu jubileuszowego roku.

DR JÚLIA VALLASEK

Uniwersytet Babeşa i Bolyaia, Kluż-Napoka
(Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca)

***“The line drawn on the map.” Modalities of constructing the memory of Trianon
in the space-practices of the Hungarian inter-war novel***

The treaties of Paris and the political changes brought by them marked a special state of in-betweenness for those citizens who entered under new political rule. While their homeland as a physical space continued to represent a safe, well-known place, its context changed, and the change asked for new interpretations. The "domestication" of this space required the negotiation of new sets of values, and new identities.

My research presents the way the communicative memory describes the political changes brought by the year 1920 in a set of Hungarian novels written in the two decades following the peace treaties. The focus of the research is on the life-strategies, conflicts and decisions presented through the protagonists, and the way these are reflected in the spatial practices presented in the novels.

DR CSABA ZAHORÁN

Węgierska Akademia Nauk, Grupa Badawcza Trianon 100, Budapeszt
(*Magyar Tudományos Akadémia, Trianon 100 MTA-Lendület Kutatócsoport, Budapest*)

Jeden dzień – 4 czerwca 2020 r.

(*Egy nap – 2020. június 4.*)

Triumfujący węgierski nacjonalizm przełomu XIX i XX wieku, którego równocześnie charakteryzowały różnego rodzaju problemy wynikające z ruchów irredentystycznych i separatystycznych, uroczystości milenijne 1896 roku oraz idea Wielkich Węgier, po zawarciu pokoju w Trianon przybrał zupełnie inny kierunek. Po szoku spowodowanym upadkiem historycznych Węgier idee narodowe uległy podziałowi na kilka nurtów a Węgrzy zastygli w poczuciu krzywdy. Węgrzy stanęli więc w opozycji nie tylko wobec nacjonalizmów istniejących w państwach sąsiednich ale też wobec skłócili się sami ze sobą. Trianon - czy to w sposób jawny czy ukryty – zdeterminował sposób myślenia społeczności węgierskiej w znacznej części XX wieku: od tamtej pory nie udało się całkowicie przepracować traumy, stała się ona do dziś dnia podstawowym wyznacznikiem tożsamości węgierskiej i ideologiczno-politycznym punktem odniesienia. Setna rocznica podpisania traktatu wyraźnie odzwierciedla tę sytuację. Michael Billig w jednej z książek o popularyzacji idei nacjonalizmu, wskazał na aktualny stan brytyjskiej idei narodowej, analizując artykuły prasowe z przypadkowo wybranego dnia. W moim referacie wybrałem natomiast szczególny dzień: setną rocznicę podpisania traktatu. Analiza artykułów prasowych i nagrań telewizyjnych z tego dnia wskazuje nie tylko na to, w jakim miejscu znajduje się dzisiaj węgierski dyskurs trianoński i jakie można odnaleźć w nim nurty, ale też pomaga zrozumieć podstawy węgierskiego nacjonalizmu w XXI wieku. Znaczenie tego wyjątkowego dnia zostało uwypuklone tym bardziej, że w okresie pandemicznym ograniczono publiczne obchody na wolnym powietrzu i duża część dyskusji toczyła się w mediach.

Aktualizacje abstraktów dostępne są na stronie konferencji:

<http://hung.home.amu.edu.pl/konferencja-2020/>

KONFERENCJĘ WSPIERA

Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka

